

Energiek naar een duurzame toekomst!

De provinciebesturen zijn al jaren een ambitieuze actor in het klimaat- en energieverhaal. Dit gebeurt samen met diverse partners. In de eerste plaats de steden en gemeenten, maar ook met streekintercommunales, kennisinstellingen... Het finale streefdoel is steeds het bereiken van klimaatneutraliteit en -bestendigheid. De provinciale klimaatplannen vertalen deze doelstelling naar een concrete aanpak en acties. Het provinciale klimaatbeleid wordt uitgevoerd in samenwerking met vier doelgroepen: de eigen organisatie, lokale besturen, bedrijven en het brede publiek. In het kader van het klimaatbeleid zetten de provincies samen in op maatregelen die de uitstoot van broeikasgassen reduceren (mitigatie) en op gerichte aanpassingsmaatregelen (adaptatie) in samenwerking met de verschillende provinciale diensten (ruimtelijke planning, milieu, natuur, integraal waterbeleid, mobiliteit, economie/ondernemen...). Zo zijn er diverse provinciale initiatieven, zoals de provinciale steunpunten duurzaam wonen en bouwen, collectieve renovatiecampagnes, de uitbouw van fietssnelwegen, campagnes rond duurzaam woon- en werkverkeer, het verhogen van de bebouwingsgraad, het aanleggen van overstromingsgebieden, herstel van ecosystemen, ...

Om lokale besturen te ondersteunen, stimuleerden de provinciebesturen de verschillende steden en gemeenten actief om het Burgemeestersconvenant te ondertekenen en hielpen zij hen bij de opmaak van lokale klimaatactieplannen. De provincies werken dan ook intensief samen met de lokale besturen aan de uitvoering van deze plannen.

De klimaatcrisis vergt een transversale aanpak. De provincies zetten hun bevoegdheden rond onder meer ruimtelijke planning, mobiliteit, landbouw, natuurverbinding of waterbeleid geïntegreerd in om de vooropgestelde klimaatdoelstellingen te realiseren. Dat doen ze door verschillende rollen op te nemen, zoals deze van beleidsmaker (bv. via ruimtelijke planning), coördinator (bv. via gebiedsgerichte projecten), uitvoerder van oplossingen op het terrein (bv. fietssnelwegen), onderzoeker en ontwikkelaar van nieuwe oplossingen (bv. de vele Europese projecten van de verschillende proefbedrijven landbouw), regulator (bv. het behandelen van omgevingsvergunningen) en ondersteuner (bv. aanreiken van expertise en tools).

De provincies vervullen een unieke positie in de klimaattransitie: ze kunnen de zaken vanuit een breder perspectief bekijken dan de steden en gemeenten en tegelijkertijd toch dicht bij hen staan dan de gewestelijke, federale of Europese overheid. Provincies zien het bos én de bomen. In het vaak versnipperde bestuurslandschap vervullen zij zo een verbindende rol tussen bovenlokale ambities enerzijds en de lokale praktijk anderzijds. In het bijzonder voor de kleinere gemeenten die vaak de middelen, mensen en tijd missen om effectief aan klimaatbeleid te doen.

Een sectoroverschrijdende klimaataanpak

Met ambitieuze klimaat- en energieplannen geven de provinciebesturen het goede voorbeeld. Enerzijds zetten de provinciebesturen in op energie-efficiëntie en de productie van hernieuwbare energie. Dit doen ze onder meer door het gebouwen- en wagenpark te verduurzamen, een doordachte vastgoedstrategie te hanteren, de keuze voor duurzame en circulaire aankopen, het investeren in eigen groene energieopwekking, het stimuleren van fietsgebruik in het woon-werk verkeer...

Daarnaast trekken de provincies bij het beheer van gebouwen, domeinen, natuurgebieden en waterlopen ook volop de kaart van klimaatadaptatie via bijvoorbeeld vergroening, ontharding, buffering en hergebruik van (hemel)water, het Onderhouds- en Energie en Prestatiecontract (OEPC)... Bij bouwprojecten waar de provinciebesturen betrokken zijn, wordt ingezet op een circulair (voor)traject, waarbij met kennisinstellingen samengewerkt wordt om het circulair aanbesteden meer in de diepte uit te werken.

De provinciebesturen zijn niet enkel als organisatie klimaatneutraal, maar rollen ook klimaatmaatregelen uit over het volledige grondgebied in samenwerking met heel wat actoren. Steden en gemeenten zijn daarbij belangrijke partners. In beleidssectoren zoals ruimtelijke planning, natuur en integraal waterbeleid nemen de provincies maatregelen om de klimaatverandering tegen te gaan en erop voorbereid te zijn. Op het vlak van energie heeft het provinciebestuur een belangrijke ondersteunende en ontzorgende rol. Zo maken de provincies werk van de opmaak van gebiedsgerichte energievisies per regio en lokale warmteplannen. Daarbij wordt nagegaan waar en hoe productie, opslag en omslag van hernieuwbare en duurzame energie kan gebeuren.

Via diverse beleidsinstrumenten (vergunningen, provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen, beleidsplan ruimte...) verhoogt de provincie de kansen voor hernieuwbare energie, stimuleert ze kernversterking of efficiënt ruimtegebruik of legt ze klimaatbestendigheid op. Inzichten en eigen ervaringen met het energiezuinig maken van woningen, duurzaam en circulair bouwen, dragen de provinciebesturen graag extern uit.

Naast infrastructurele maatregelen maken de provinciebesturen ook werk van natuurlijke klimaatoplossingen. De provincies zetten in op bebossing, vergroening en vernatting en het beschermen van ecosystemen. Dat is niet alleen goed voor de biodiversiteit en onze gezondheid, maar zorgt ook voor de opslag van CO₂ en voor verkoeling, aanvulling van grondwater en waterbuffering. De provinciale groendomeinen en parken vormen een belangrijke schakel in dit verhaal.

Circulariteit

Op het vlak van duurzaam aankopen en duurzaam, circulair aanbesteden, zetten de provincies volop in op kennisopbouw en verspreiding naar een veelheid aan actoren. De provincies willen verder eigen ervaring opbouwen om deze vervolgens te kunnen uitdragen naar de gemeenten. Via de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappijen (POM's) worden de bedrijven in deze toekomstgerichte evolutie meegenomen. De provinciebesturen stimuleren het klimaatinnovatief, duurzaam en circulair ondernemen door o.a. subsidiereglementen en samenwerkingsverbanden. Het stimuleren van tewerkstelling vanuit duurzame, circulaire innovatie is daarbij steeds een doelstelling. Daarom spelen de provinciebesturen ook een rol in de sociaal-circulaire hubs en slaan ze op die manier ook de brug naar Vlaanderen Circulair.

Provinciale steunpunten “Duurzaam Wonen, Bouwen en Renoveren”

De provinciale steunpunten duurzaam wonen en bouwen helpen, via advies en concrete begeleiding, particulieren en overheden bij het duurzaam maken van hun woning en gebouwen door grondige renovatie (al dan niet in het kader van collectieve projecten). Gemeenten helpen mee met de bekendmaking van het aanbod en dragen in sommige gevallen bij in de kosten van het bouwadvies.

De provinciale steunpunten focussen op thema's die ruimer gaan dan energie, zoals waterbeheer, ruimte, circulariteit en natuurinclusiviteit,... De kerntaken van de steunpunten duurzaam wonen en bouwen zijn verankerd in de samenwerkingsovereenkomst met het Vlaamse Gewest bij het departement Omgeving. Gezien de Energiehuizen, die zich focussen op energetische renovatie en meer en meer op woonkwaliteit, ook vanuit Vlaanderen (VEKA) worden ondersteund, is samenwerking met hen cruciaal. De steunpunten blijven hiervoor ijveren en vinden in dit verband het overleg met Vlaanderen met Departement Omgeving en VEKA en hun samenwerking cruciaal.

Provinciale steunpunten duurzaam bouwen en wonen speelden bovendien steeds een rol in de kennisuitwisseling in de bouwsector door netwerking met kennisinstellingen en bouwbedrijven. De samenwerking met de bouwsector verloopt via sectororganisaties (vb. Bouwunie, Embuild) of andere bouwgerelateerde organisaties met als doel bouwondernemingen te stimuleren en te sensibiliseren om te investeren in innovatieve en duurzame technieken en praktijken.

Het Burgemeestersconvenant en het Lokaal Energie en Klimaatpact

Bijna alle Vlaamse gemeenten ondertekenden het Europese Burgemeestersconvenant en meer recent ook het Lokaal Energie- en Klimaatpact (LEKP) waarmee Vlaanderen de realisatie van bepaalde klimaatacties financieel ondersteunt. Zij engageren zich om de CO₂ uitstoot op hun grondgebied met minstens 40% te verminderen tegen 2030. Sommigen gaan nog een stap verder. Daarnaast moeten de gemeenten ook een adaptatie-aanpak uitwerken om gevolgen van bijvoorbeeld hitte, wateroverlast en droogte op te vangen. De coördinerende rol van de provincie is cruciaal bij deze opmaak en uitvoering van lokale hemelwater- en droogteplannen, mitigatie- en adaptatieplannen.

De provinciebesturen bieden immers een uitgebreide ondersteuning bij het opmaken van het lokaal klimaatbeleid en de uitvoering ervan, door lokale inzet van hun eigen expertise, via opleiding, procesbegeleiding, netwerken, tools, klimaatcijfers, draaiboeken en het verspreiden van goede voorbeelden. Zo ontwierpen de provincies een aantal tools en begeleiding om klimaataspecten te integreren in verordeningen en andere ruimtelijke instrumenten. De provincies bieden ook draaiboeken en workshops aan om een goede rapportering naar Europa mogelijk te maken.

Klimaatcijfers op maat van elke stad of gemeente

Via provincies.incijfers.be stellen de provincies cijfers en kant-en-klare rapporten ter beschikking, over alle beleidsdomeinen heen. Het rapport Klimaat en Energie biedt een overzicht van de CO₂-uitstoot

per sector, het energieverbruik van huishoudens, renovatiepremies, mobiliteit, de productie van hernieuwbare energie op het grondgebied, het E-peil van woningen, ... Zo krijgt een gemeente inzicht in de maatregelen die het meeste effect hebben en waar eventueel extra acties nodig zijn. In het voorjaar van 2022 lanceerden de provincies een nieuw rapport Klimaatadaptatie voor elke gemeente. Hierin worden de huidige en de te verwachten klimaateffecten zoals droogte, hitte en wateroverlast beschreven. Dankzij een set van indicatoren wordt ook de opvolging van bepaalde maatregelen en acties mogelijk. Zo hebben gemeentebesturen op elk moment de meest up-to-date gegevens bij de hand om hun beleid aan te scherpen.